

Migrasjonsmuseets Venner

Brev hjemme fra 3/16

Kjære medlem!

Da er enda en travel sommersesong for lengst lagt bak oss og snart står julen for døren. I dagens utgave får vi en oppsummering av utstillinger og aktiviteter som museets ansatte har hatt i sommer. Noe for enhver smak. En skal ikke reise hjem fra museet uten å ha fått med seg noen nye aha-opplevelser. Dessuten byr friluftsområdet rundt de antikvariske bygningene på opplevelser i seg selv.

Bare en uke etter museets offisielle sommeravslutning satte vår egen venneforening et endelig punktum med å arrangere FNM (foreningen for norske museumsvenner) sitt årsmøte. Arrangementet gikk som planlagt, og delegatene fra de ulike museene fikk forhåpentligvis noen gode smakebiter på hva byens museer kan vise fram. En stor takk til våre samarbeidspartnere Domkirkeoddens Venner og Jernbanemuseets Venner som tok vel imot gjestene på søndag før hjemreisen. Vi har i ettertid mottatt bare positive tilbakemeldinger, så vi håper deltagerne har gitt flere gode omtaler om oss og Hamar i ulike fora og medier.

Nå venter vi spent på hva Finn Brobakken, vår egen sekretær i styret, har tenkt å fortelle på temamøtet den 24. november. Mye vil handle om utvandringen fra Snertingdal, og om slektninger og venner han har besøkt i flere byer og stater på sine turer i USA nylig. Og siden USA har slikt et mangfold av natur og mennesker vil dette neppe

bli en kjedelig kveld. En bør vel heller regne med at lysten til en ny amerikatur forsterkes etter dette programmet.

.....Dessuten vil det bli servert kaffe og kaker og trekkspillmusikk av selveste Nils Graaten. Bare litt penger for å dekke kostnader innkreves ved inngangsdøren.

.....Stedet er altså Migrasjonsmuseet på Åkershagan. Tiden er 24. november kl. 19.00

**Alle er vel møtt på temakvelden,
Og vi vil også få ønske dere en gledelig jul!**

Fra styret i Venneforeningen.

Innhold

<i>Kjære medlem!</i>	2
<i>Venneforeningens virksomhet fremover</i>	4
<i>Sommeren på museet</i>	5
<i>Bjørgo-Ingvalson huset</i>	7
<i>Med Amerikabåten var julen i havn</i>	8

Kjære lesere

Som leder i Venneforeningen ønsker jeg gamle og nye venner velkommen til å lese juleutgaven av Brev hjemmefra, vårt eget medlemsblad. Men venneforeningen har også egen hjemmeside. Adressen er

fortsatt: www.numv.org

Velkommen inn og se på siden, og kom gjerne med forslag til endringer.

Ellers vil vi gjerne ha din hjelp til å fylle bladet med interessant lestoff. Har du idéer, spørsmål eller ønsker om emner vi kan ta opp, så send en mail eller ta en telefon til redaktøren. Se kontaklinformasjon på neste side.

Hilsen Bendichte

Forsidebildet:

En fotocollage til høstens temakveld med bilder fra Finn Brobakkens USA-opphold. Bildene er tatt på en rundtur i California og røper at Finn har litt av hvert å fortelle om.

Foto: Finn Brobakkens eget kamera

Brev hjemmefra

Tidsskrift for
Migrasjonsmuseets Venner.

Utgis 3-4 ganger i året.

Redaktør: Erling Hesjadalen

E-post: er-hesja@online.no

Telefon: 920 83 289

Har du ideer om emner,
eller kanskje du har lyst til å
skrive noe selv?

Ta kontakt pr. e-post:

er-hesja@online.no

eller skriv brev:

Postadresse:

Migrasjonsmuseets

Venner

Ingrid Semmingsens v. 10

2312 Ottestad,

Merkes: Brev hjemmefra.

Telefon museum: 62 57 48 50

Hjemmeside:

www.numv.org

Venneforeningens virksomhet fremover

Dette er løpende saker som vi i styret for venneforeningen for tiden holder på med:

Temamøte 24.11.16 - kl 19.00

Finn Brobakken forteller om Snertingdalen og utvandringen derfra. Trekkspill-musikk ved Nils Graaten. - Kaffe og kaker

En time i forkant holder styret et møte for å diskutere noen saker som vedrører handlingsplan for neste år.

Samtidig vil vi se tilbake på høstens arrangement som vertskap for FNM's årsmøte i september. Styret ønsker bl.a. å lage et sammendrag av hva vi gjorde bra nok, og hva vi kunne ha gjort annerledes. Dette mye med tanke på andre arrangement senere, men også til hjelp for neste års arrangør av FNMs årsmøter.

Kasserer Istvan vil komme tilbake med et regnskap fra årsmøtet. Som nevnt tidligere skal slike årsmøter arrangeres uten at det skal koste arrangørene en krone. Det er den enkelte delegat fra de ulike medlemsbedriftene som betaler sin andel av de felles utgiftene. I tillegg til hotellopphold eller annen overnatting samt reiseutgifter. Heller ikke vår venneforening har gått med underskudd. Derimot viser det seg at det ble litt penger til overs. Hvilket godt formål denne summen skal gå til må styret vedta på styremøtet.

Styrets sammensetning er den vi kan lese på siste siden i denne utgaven. Under valget på årsmøtet den 14.april ble samtlige representanter gjenvalgt i de samme vervene for en ny periode.

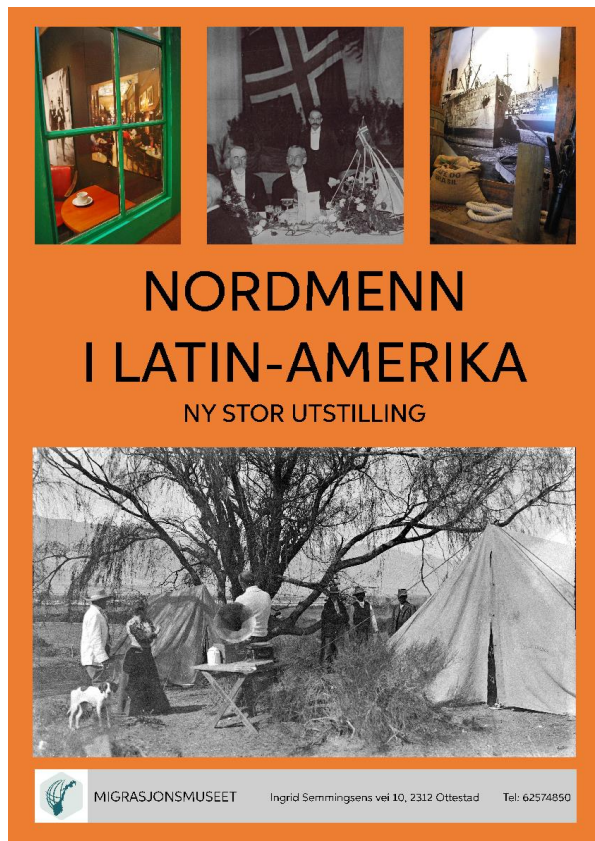
Venneforeningens årsmøte i 2017 er allerede bestemt skal holdes den 30.mars. Så sett av denne kvelden til et interessant møte. Årsmøtet holdes som vanlig på Migrasjonsmuseet og begynner som alltid kl. 19.00.

Migrasjonsmuseet har kommet med søknad om tilskudd fra Venneforeningen. Forrige årsmøte ønsket å vente med å bevilge penger til gode formål til FNMs årsmøte var ferdig arrangert. Nå har styret sagt et enstemmig ja til å bevilge NOK 10 000,- til fasadebelysning i borggården. Vi vil komme tilbake med mer info om dette seinere.

Styret vil også ta for seg en sak som har ligget litt på is foreløpig. Det handler i vesentlighet om hvilke forhold denne foreningen vår skal ha til det offentlige. Hvilke fullmakter skal styrets medlemmer ha til bl.a. bankforbindelser og ikke minst Brønnøysundregistret. Foreningen må være registrert med et organisasjonsnummer, og kanskje også være registrert i Frivillighetsregisteret. I neste omgang kanskje også ha mulighet til å delta i Grasrotandelen. Istvan holder nå på å samle alle papirer.

Det kan sikkert også være behov for å se på eventuelle vedtektsendringer i forbindelse med denne oppfriskningen. Forslag til nye vedtekter må være klare til Årsmøtet 2017 – Sekretær Finn Brobakken styrer dette.

Sommeren på museet

18. juni kunne museet endelig åpne dørene for en ny stor utstilling om «Nordmenn i Latin-Amerika»

Utstillingen har vært en del av et tverrfaglig prosjekt med tittelen «Desired Immigrants – Frustrated Adventurers? Norwegians in Latin-America, 1820-1940». Forskere og studenter fra Norge, Mexico, Brasil og Argentina har jobbet med dette emnet, og denne utstillingen var siste delen av dette prosjektet. Du kan lese mer på denne siden: <http://www.hf.uio.no/ilos/forskning/prosjekter/nor-latam/>

Utvandringen fra Europa var stor i perioden 1815 – 1914, men det var få nordmenn som dro til Latin-Amerika i forhold til Nord-Amerika. Slik sett er nordmenn en svært liten del av den enorme befolkningen i Latin-Amerika. Utstillingen er

mangesidig og forteller en for mange ukjent historie. Her får du fortellinger om både enkeltmennesker og grupper av nordmenn; Om Einar Stang, som var gaucho i Argentina, om Gunnar Nergaard som havnet i Chile og sendte mumier hjem til Etnografisk museum i Norge, og om livet til mange norske hvalfangere og sjøfolk.

Museet vil i vinter arbeide videre med utstillingen. I tillegg til å fornye og forbedre det som allerede er på plass, vil vi åpne et helt nytt rom til neste sommer.

Sissel Sturt med familien har bidratt mye til utstillingen. Hennes far, Einar Stang, på bildet til høyre, var en av nordmennene som reiste til Argentina. Og museet vært så heldige å få låne både hans gaucho-antrekk og flere bilder og tegninger.

Sensommerkonsert med Zienerfilharmonien

Utvandrerkirken, søndag 28. august.

Det ble en stemningsfull sommerkonsert i Utvandrerkirken søndag 28. august. For femte året på rad fikk vi besøk av Zienerfilharmonien. Den består av musikerne Maren Bjørnstad, fiolin, Halvard Bjørkås, gitar, Morten Sand, trekkspill, Morten Strypet, kontrabass og Torgeir Ziener, klarinett. Med seg på denne konserten hadde de også folkemusikeren Margrete Nordmoen som solist.

Hun er opptatt av å formidle den vokale tradisjonsmusikken i Hedmark gjennom prosjekter som «Syng Folkesang» og har medvirket på flere CD-innspillinger som «Østerdalsmusikk» og «Julestemmer». Zienerfilharmonien og Margrete tok oss med på en reise i Hedmarks musikalske landskap slik det kunne høres ut på siste halvdel av 1800-tallet. De bød på den ene perlen etter den andre fra Hedmarks musikalske skattekasse – musikk i de forskjelligste stemninger – fra stillferdige bårsuller til lystige galopper.

"Brev fra Amerika - Viser og tekster fra dem som dro"

Konsert i Utvandrerkirken, onsdag 19. oktober.

Musikerne Beate Børli Løkken - vokal, Anders Lillebo – trøorgel, piano og fløyte, Annar By – gitar og vokal, og Jon Brodal – fele, besøkte Utvandrerkirka med emigrantviser på reportaret.

Emigrantvisene handler om de som satset alt de hadde og kjente til her i Norge for å prøve lykken i Amerika. Det er fortellinger om fattigdom, håp, drømmer, hardt arbeid, savn og skuffelser, men også om oppturer, selvstendighet og frihet. For noen ble Amerika drømmen som ble et mareritt, mens det for andre ble veien til et bedre liv for seg og sine. For publikum ble

konserten en god opplevelse med dyktige musikere og sangere.

For å gi publikum et unikt innblikk i livet til de norske emigrantene hadde museet åpent hus og omvisning i forkant av konserten. Bålpanna var tent og kaffe ble servert ute.

Bjørger-Ingvalson huset

ble satt opp på rekordtid i løpet av sommeren og høsten.

Nå står huset i dvale og venter på våren før arbeidet slutføres.

Med Amerikabåten var julen i havn

- Det er desember 1960 og julebåten ventes til Vippetangen. Selv om det nå går fly til Amerika, syder det fortsatt av forventningsfulle mennesker på «Amerikakaia» i Oslo.
- FOTO: Foto: NTB scanpix Publisert I Aftenposten: 20.des.2014

AXEL SANDBERG

Utvandrede slektninger, gaver, godsaker og dollar – nesten alt man trengte for å feire jul, kom sjøveien fra Amerika. Få skipsanløp er blitt møtt med så enorm forventning som Den Norske Amerikalinjes årlige julebåt.

De sto stivfrosne på kaia, tett i tett, og speidet utover fjorden. I sine fineste klær kom de fra by og land til en av datidens største, årlige begivenheter.

Et lys i det fjerne ble stadig mer synlig, og etter hvert så alle det de hadde ventet på: Julebåten fra det forjettede land. Andre år, når tåken lå tett, ville skipet plutselig bare være der fremfor dem – all sin luksuriøse prakt med en opplyst julegran øverst i masten.

Jubelen brøt løs, men ble overdøvet av orkesteret som smalt til idet skipet la til kai. Etter noen marsjer strømmet de norske og amerikanske nasjonalsangene fra skipets høyttalere.

Fortøyningen tok uendelig lang tid, men endelig, som den aller første passasjer, steg julenissen nedover landgangen med en diger sekk på ryggen. Rett bak julenissen kom notabilitetene, og deretter resten av de rundt 1800 reisende, de aller fleste utvandrede nordmenn hjemvendt fra Amerika, «der alle var rike og alt var stort».

Den samme scenen utspant seg både i Bergen, Stavanger, Kristiansand og Oslo. Auraen som omga den siste amerikabåten før jul, var eventyrlig.

— Julebåtens betydning kan ikke overvurderes. Det finnes simpelthen ingen begivenhet i dag som kan sammenlignes med denne, sier historiker og forfatter Erik Ødemark som har skrevet boken *Den Norske Amerikalinje. Passasjerskip 1913–1940*. I sekken hadde julenissen appelsiner og kanskje amerikansk sjokolade og annet godteri, som han delte ut til de fremmøtte barna. Og dem var det mange av.

— Vi må huske at Norge var et fattig land, og særlig etter andre verdenskrig hadde vi nesten ingenting. For de aller fleste var den appelsinen de fikk på brygga, den eneste det året, forklarer Ødemark.

Lastet med luksus på høyt nivå.

- Året er 1958, skipet er «Bergensfjord», og førstemann i land, som alltid: nissen.
- Foto: NTB scanpix

Det krydde av pressefolk, og Filmavisen var selvsagt til stede for å lage innslag som ble vist som forfilm på landets kinoer. Kanskje så man et glimt av en kjent kulturpersonlighet eller politiker, og man beundret de enorme amerikanske kjøretøyene som en og annen hadde med seg på overfarten.

— Min far arbeidet ved Den Norske Amerikalinje i Oslo og hadde ansvaret for hotell- og restaurantavdelingen, derfor var han alltid blant

de første som fikk gå om bord på amerikabåtene. Og når julebåten kom, fikk hele familien være med. Hvert år dro vi ned til Vippetangen i Oslo, der vi spiste middag for så å gå om bord. For far var nok det mest gledelige ved det hele å ta seg en svært rimelig dram, mens jeg fikk noe å fortelle kameratene i gata de påfølgende dagene. Dette var luksus på høyeste nivå, forteller Ødemark.

Utvandrerne sendte penger hjem med båten Den Norske Amerikalinje begynte med rutetrafikken mellom Norge og USA, nærmere bestemt New York, i 1913. Snart gikk de tre skipene «Kristianiafjord», «Bergensfjord» og «Stavangerfjord» i skytteltrafikk. Skulle man emigrere til Amerika, var dette stort sett eneste måten å gjøre det på.

Ved slutten av 1940-årene kunne rederiet skilte med å ha fraktet mer enn 400.000 reisende.

For gjenblivende nordmenn representerte ikke Amerikalinjen kun det storslagne og drømmen om det gode liv. Den var også deres livline til den utvandrede slekt, og ikke minst til slektningenes økonomiske midler. I så måte fikk julebåten for mange nesten avgjørende betydning. Det ble gjerne sendt pakker til Norge med Amerikalinjen, fylt med hermetikk og søtsaker. Men også cash.

Det var vanlig at utvandrede nordmenn sendte penger hjem. Den norske Amerikalinjes kontorer i New York administrerte pengebrev, og mange av disse ble sendt før jul. Vi snakker om enorme summer. På ett tidspunkt utgjorde pengebrevene fra Amerika ti prosent av norsk økonomi. Det som måtte ligge oppi disse konvoluttene, kunne bety forskjellen på en god og dårlig vinter for mange familier, forklarer Ødemark.

Amerikabåten kom med drømmer og håp

Skipet var fylt med gaver, pengebrev- og andre amerikanske biler.

En barnevis fra rundt første verdenskrig er illustrerende: «Hysj, hysj, lille venn, i morgen kommer Bergensfjord med penger til hele familien.» Og etter andre verdenskrig var ikke julebåten blitt mindre viktig:

Det manglet 130.000 boliger i Norge. Finnmark var sønderknust og nedbrent. I Oslo manglet det 10.000 boliger, samtidig som 30.000 mennesker flyttet dit. Norge hadde ingenting, og myndighetene måtte oppfordre befolkningen om ikke å tigge overfor de allierte soldatene. Spesielt på denne tiden representerte julebåten landets drømmer og håp. Anløpene gjorde et uutslettelig inntrykk på alle som opplevde dem, sier Ødemark.

1953: Orkan og internasjonalt juledrama

Skipene var etter dagens standard små, mens lasten etter forholdene var stor. Hver reisende hadde gjerne med seg flere omfangsrike amerikakofferter. I tillegg kunne skipene håndtere et visst antall kjøretøyer, mekanisk utstyr og annet.

Åtte dager tok det fra New York til Bergen, en tur som kostet en liten formue og ikke var fri for farer.

Om ikke annet, fantes det alltid en risiko for ikke å rekke frem til jul. Ingen julebåtreise er i

så måte mer sagnomsust enn den fra 1953, da «Stavangerfjord» mistet roret i en orkan midt ute på Atlanteren.

— Etter hvert fulgte hele verden med på dramaet som utspant seg. Kapteinen klarte imidlertid, ved å variere styrken på de to propellene, å komme seg helt til Norge uten hjelp. Han fremsto som en helt ved reisens slutt, forteller Ødemark.

Så var reisen slutt

Rundt samme tid begynte rutefly å gjøre seg gjeldende. Vippepunktet kom i 1957-58, da like mange reiste med fly som med båt over Atlanteren. Deretter ble båtavgangene færre, inntil Amerikalinjen gikk over til mer ren cruise-virkosomhet utover 1960-tallet.

Og en jul kom ganske enkelt ikke julebåten til Bergen. Bergens Tidende slo opp «tragedien» på førstesiden i 1963. — Det var jo skandale, og det gjorde ikke saken bedre at den svenske amerikalinjen kom en tur innom i stedet, forteller Ødemark, og tilføyer: Julen etter var oppslaget «Ikke i år heller».

Snart var julebåten kun et minne. Den Norske Amerikalinje fortsatte med cruisefart rundt om i verden, også mellom Norge og USA, men mot slutten av 1970-tallet gikk virksomheten med tap, og de resterende skipene solgt.

En epoke var over.

Med dette bildet fra
Migrasjonsmuseets fotosamling
ønsker museet dere alle en riktig god jul
når den tid kommer!

Returner til:
Migrasjonsmuseet
Ingrid Semmingsens v. 10
2312 Ottestad

**Styret
i Migrasjonsmuseets Venner 2016**

Migrasjonsmuseet	Åkershagan, 2312 OTTESTAD	62 57 48 50
<i>Leder:</i>	Bendichte O. Nymoen Tokstadvn. 7a, 2312 Ottestad	482 77 078
<i>Nestleder</i>	Arne Thobru Svenskevegen, 2436 Våler i Solør	908 24 512
<i>Sekretær:</i>	Finn Brobakken Øverrovegen 421, 2838 Snertingdal	478 24 296
<i>Kasserer:</i>	Istvan Csisár Vestregate 10, 2315 HAMAR	907 67 510
<i>St.medlem:</i>	Anders Gunnestad Tommelstadveien 26, 2319 HAMAR	918 35 919
	Andreas Sølvsberg Kåshagveien 64, 2380 Brumunddal	482 91 246
	Einar Arntzen Rundvegen 15, 2312 Ottestad	944 88 189
<i>Varmedlem:</i>	Liv Aunan Botten, Kongsveien 154, 2322 RIDABU	478 13 734
<i>Varmedl./Redaktør:</i>	Erling Hesjadalen Risbakkveien 71, 2770 JAREN	920 83 289
<i>Valgkomite:</i>	Henrik Skåden Ellevsæterveien 192, 2380 Br.dal	995 40 180
	Arne Rønningstad Karlsvogna 55, 2315 HAMAR	415 23 467

Styret kommer med en liten oppfordring om å verve flere medlemmer til venneforeningen – vi har plass for alle, både aktive og passive medlemmer. Kontingenten er kr. 200,- pr. år. Send innmelding til migrasjon@annomuseum.no eller til kasserer Istvan Csisar: se postadressen ovenfor, eller på epost: i-csisar@online.no
Alle medlemmer har gratis inngang på museet, og mottar medlemsbladet 3 ganger i året. I tillegg er dere velkommen til å støtte museet med små og store dugnadsoppgaver.

Hvis du ønsker å motta «Brev hjemmefra» direkte i epostboksen, så send epost-adressen din til migrasjon@annomuseum.no og merk eposten «Brev hjemmefra»